

ומשנין: אינהו, דאמור כי האי תנא.

דתניא: מלבנות המטה, כלי קיבול קטנים המונחים מתחת לרגלי המטה כדי שלא יירקבו הרגליים, וברעות, רגלי המטה, וכן לוחים של סקיבס שהם עצים קטנים הניתנים בקשת על מרכז היתר, במקום שמותחים בו את החץ, שניטלו ממקומם — לא יחזיר. ואם החזיר — פטור.

אבל אסור. ולא יתקע אותם בכח ב-מ באמצעות יתדות, ואם תקע — חייב חטאת.

רבן שמעון בן גמליאל אומר: אם היה רפוי — מותר.

בי רב חמא הוה מטה גללניתא, הדומה למיטת טרסיים, והוה מחררי מרכיבים אותה לה ביומא טבא.

אמר ליה ההוא מדרבנן לרבא: מאי דעתך להתיר משום שבנין "מן הצד" הוא, שלא כדרך בנין הוא.

והרי נהי דאיסורא דאורייתא — ליכא בבנין מן הצד, אבל איסורא דרבנן מיהא איכא!?

אמר ליה: אנא, כרבן שמעון בן גמליאל סבירא לי. דאמר: אם היה רפוי — מותר.

העוברים ממקום למקום ונושאים עמם את המטה המתפרקת, בשבת?

אמרו ליה: שפיר דמי ואין בכך משום מלאכת מכה בפטיש, שמכוחה נאסר כל תיקון כלי.

אתא לקמיה דרב יהודה, אמר: הא רב ושמואל, דאמרי תרוייהו: המחזיר מטה של טרסיים בשבת — חייב חטאת! כי הם סוברים שהרכבת המטה המפורקת נחשבת כתיקון כלי.

מיתבי: המחזיר קנה מנורה העשויה להתפרק בשבת — חייב חטאת.

קנה פידין העשוי מכמה חלקים — לא יחזיר. ואם החזיר — פטור אבל אסור. כיון שבאופן תדיר הוא מרכיב ומפרק.

רבי סימאי אומר: קרן, כלי נגינה שהיא עגולה, ותקועים בה חלילים, וכדי לפרק ולהרכיב את החלילים שלה צריך מעשה אומן, הרי המרכיב אותה — חייב.

אבל קרן פשוטה, שכל אדם יכול להרכיב את חליליה, ועושים כך תדיר — פטור על הרכבתה.

והרי מטה של טרסיים דומה לקנה מנורה, שחייבים על הרכבתה חטאת, ואיך התירו רבי אבא ורב הונא בר חייא להרכיבה בשבת?

דעתה למנוע את האוכל אם יזדמנו אורחים, ולכן לא הוי מוקצה.

ובספר מגילת ספר סימן נ' דן בתרופות הראויות לחולים ולא לבריאים אם מותר לבריאים לטלטלם, והוא דומיא דהאמור לעיל.

לדעת הר"ן מדובר באופן שאין דעתה ליתנו לאחרים, ולכן דומה דין נדר לבגדי עניים אצל עשירים, שכוונתם לזרוק לאשפה ולא ליתנם לעניים, ולכן הוו מוקצה.

ואלו תוס' מדבר באשה שבאופן רגיל אין

מתניתין:

נותנין כלי תחת הנר לקבל ניצוצות.

ולא יתן לתוכו מים — מפני שהוא מכבה.

וכל דברי המשנה יתבארו להלן בגמרא.

גמרא:

והוינן בה: כיצד נותן הוא את הכלי בשבת תחת הניצוצות? והא קמבטל כלי מהיכנו, מהכנתו לשימוש. שהרי מעתה אי אפשר לטלטלו במשך כל השבת ולהשתמש בו מחמת הניצוצות שבתוכו, שהן מוקצה. ואסור לבטל בשבת כלי מהכנתו לשימוש, כמבואר לעיל מג א בדברי רב חסדא. והאם תהיה מכאן תיובתא לרב חסדא?!

אמר רב הונא בריה דרב יהושע: לפי שניצוצות אינם מוקצה לאחר שכבו, כי אין בהן ממש, ומותר ליטלן, וממילא יכול גם ליטול את הכלי שנפלו לתוכו הניצוצות ולהשתמש בו.

שנינו במשנה: ולא יתן לתוכו מים מפני שהוא מכבה.

והוינן בה: לימא תנן במשנתנו, שהיא סתמא, שלא יתן כלי עם מים מתחת לניצוצות הנופלים מן הנר, על אף שדבר זה הוא רק "גורם", כרבי יוסי. דאמר רבי יוסי לקמן: לעשות מעשה שהוא גורם לכיבוי — אסור לעשותו.

וכגון, שמעמיד קנקנים מלאים מים כמחיצה לדליקה, וכשמגיעה האש לקנקנים הם נבקעים מחום המים, והמים יוצאים מהם, ומכבים את הדליקה.

ודחינן: ותסברא, כיצד יתכן לומר שטעמה של משנתנו, האוסרת ליתן מים בכלי שתחת הניצוצות, הוא משום שהיא סוברת כרבי יוסי, שאסור לגרום לכיבוי?

והרי אימור דאמר רבי יוסי שאסור לגרום לכיבוי, רק כשעושה את המעשה הגורם לכיבוי בשבת.

אבל בערב שבת — מי אמר רבי יוסי שאסור אז לעשות מעשה שיגרום לכיבוי בשבת?

ואם נאמר שטעמה של משנתנו האוסרת ליתן מים בכלי מערב שבת, הוא משום שסברה כרבי יוסי שאסור לגרום לכיבוי, תיקשי, שהרי האיסור ליתן את המים מערב שבת — אפילו כרבי יוסי לא אתיא?!

וכי תימא, הכא נמי איירי שאסור לתת את הכלי עם המים תחת הניצוצות של האש דוקא בשבת, וכשיטת רבי יוסי שגורם לכיבוי אסור.

אי אפשר לומר כן. כי והתניא:

א. נותנין כלי שאין בו מים תחת הנר, כדי לקבל בו ניצוצות, אפילו בשבת, ואין בכך איסור של מבטל כלי מהיכנו.

ב. ואין צריך לומר שנותנים אותו [כשהוא ריק] מתחת לנר בערב שבת.

ג. ולא יתן לתוכו של הכלי מים, מפני שהוא מכבה. ואפילו מערב שבת לא יתן מים בתוך הכלי, היות שאסור לגרום לכיבוי באופן שכזה, הנראה ככיבוי להדיא, אפילו מערב שבת.

לפי שנתנית כלי עם מים מתחת לניצוצות, הרגילים ליפול למטה לתוך המים, הרי היא ככיבוי להדיא. ובשבת עצמה פשיטא שאסור גם לרבנן. ובאה משנתנו לחדש שאסור ליתן בכלי מים אפילו מערב שבת, שגזרו ערב שבת אטו שבת, ואפילו אליבא דרבנן.

הדרן עלך כירה

פרק במה טומנין

מתניתין:

כשמסלקין את הקדירה מעל גבי הכירה בערב שבת⁽¹⁾, אסור להטמינה⁽²⁾ לצורך השבת⁽³⁾.

ד. ואין צריך לומר שלא יתן מים בכלי בשבת עצמה.

הרי להדיא שאסור ליתן מים בכלי אפילו מערב שבת, ובהכרח שאין זה משום גרם כיבוי של רבי יוסי.

אלא, אמר רב אשי: אפילו תימא משנתינו רבנן היא, המתירים גרם כיבוי בשבת. כי נתנית כדי מים שמתבקעים היא רק גרם כיבוי, שהכדים מתבקעים לאחר זמן מחום הדליקה, והדליקה היא הגורמת לשפיכת המים ולכיבוי. ולכן מתירים שם רבנן לשים כדים של מים אפילו בשבת.

ושאני הכא, שאסור ליתן מים בכלי שתחת הדר — מפני שמקרב את כיבוי.

כירה שאינה גרופה וקטומה משום שאין לחשוש בהן שמא יחתה בגחלים. ולכן, אין גם מקום לגזור על הטמנתם, כאשר כל איסור ההטמנה הוא מחמת החשש שמא יבוא להטמין ברמץ ולחתות בגחלים.

אבל רבינו תם פליג, וסובר דאסור להטמין בכל ענין. וחילק בין שהייה להטמנה. שדוקא להשהות מותר [לאחר שנתבשל כמאכל בן דרוסאי], לפי שחיתוי מועט לא יועיל לו, מאחר שהוא מגולה ושליט ביה איורא. אבל בהטמנה, שעושיין לצורך מחר, חיישינן לשמא יחתה אף בקדרה חיה או מבושלת. לפי שמעט חיתוי מועיל לו ליתפס חומו.

והראשונים כתב שיש חומר בהטמנה מבשהייה משום שעושיין את ההטמנה לצורך היום למחר, וצריך חיתוי שלא יתקרב. מה שאין כן שהייה, שהיא לצורך אכילת הערב, ואינה צריכה כל כך חיתוי.

וכתבו הסמ"ג ועוד ראשונים, דאסור להטמין

1. ונחלקו הראשונים בגדר הטמנה.

הרשב"א בריש כירה הוכיח מדברי הר"ח שם, שאף הטמנה במקצת הקדרה קרויה הטמנה. ולא בעינן שיטמין את כולה, אלא אף אם שולי הקדירה [בתחתית] מונחים על גבי דבר המוסף הבל, הטמנה היא.

אולם הדרכי משה פירש בדעת האור זרוע [הובאו דבריו בבית יוסף סימן רנ"ג], דדוקא אם הקדרה מכוסה כולה היא הטמנה.

ונחלקו בזה לדינא המחבר והרמ"א בסימן רנ"ג סעיף א.

[ובביאור הגר"א שם ציין כמקור לדעת הרמ"א את דברי התוספות בסוגיין בד"ה "במה"].

2. וכתבו תוספות בשם רבינו שמואל, דכל איסור הטמנה דמתניתין אינו אלא בקדרה דבשיל ולא בשיל. אבל קדרה חיה או מבושלת לגמרי שרי להטמין. וכמו דאיתא לעיל [יח ב] לענין שהייה, דבהני מותר להשהותם אפילו על

במה טומנין

תסא

ושיני דינים נאמרו באיסור הטמנה.
א. איסור הטמנה משחשיכה, לאחר כניסת השבת. שאז אסור להטמין בין בדבר המוסיף הבל [חום], ובין בדבר שאינו מוסיף הבל.

וטעם האיסור הוזה הוא משום דחיישינן שמא ימצא את הקדירה צוננת, ויבוא להרתיחה בשבת.

ב. איסור הטמנה בערב שבת, מבעוד יום, שאז אסור להטמין רק בדבר המוסיף הבל. אבל בדבר שאין מוסיף הבל מותר להטמין עד הלילה.

וטעם האיסור הוא, משום שחששו חכמים שאם נתיר לו להטמין בדבר המוסיף הבל יש לחשוש שמא יבוא להטמין גם ברמץ

אין טומנין: לא כגפת נפסולת זיתים לאחר שנסחטו בבית הבודן, ולא בזבל, ולא במלה, ולא בסיד, ולא בחול – בכל אלו אין טומנין, בין כשהם לחים ובין כשהם יבשים, מפני שהם מוסיפים הבל.

וכן אין טומנין, לא בתבן, ולא בזגין

הולך ומתקרר.

4. ולא חשיב גזירה לגזירה, משום דדוקא כשיגזור בית דין גזירה בזמן מסוים, ואחר כך ישוב ויגזור גזירה לאותה גזירה, חשיב כגזירה לגזירה, ואין עושין כן. אבל אם יהיו שתי הגזירות בשעה אחת, הרשות בידם. והוא מה שאמרו "כולהו חדא גזירה היא". כי מי שגזר גזירה זו, ראה שלא תקיים גזירה זו אלא אם כן גזירה אחרת תחזק אותה. פירוש המשניות להרמב"ם.

5. כן היא גירסת רש"י לעיל לד א. אבל הר"ח והרי"ף שם גרסי איפכא. וכן כתב הרמב"ם בפרק ד מזמנים הלכה ב, וזה לשונו: מן הדין היה, שטומנין בדבר המוסיף הבל מבעוד יום, וישאר התבשיל טמון בשבת. שהרי משהין על האש בשבת. אבל אסור חכמים להטמין בדבר המוסיף הבל מבעוד יום, גזירה שמא תרתיח הקדירה בשבת, ויצטרך לגלותה עד שתנוח

אף דבר שנתבשל כל צרכו. ודלא כרבינו ירוחם שנסתפק בדעת רבינו תם בזה. וכתב דלא פירש רבינו תם לאיסור, אלא בנתבשל כמאכל בן דרוסאי. בית יוסף סימן רנז.

3. ולא אסרו הטמנה, אלא כשמטמין ומדביק סביב הקדרה, דומיא דרמץ. אבל אם יש אויר בין דפנות הדבר שמתמינים בו לבין הקדרה, לא חשיב הטמנה. אלא דינו כשהיה בעלמא. תוספות.

ומטעם זה התירו לעשות חפירה גדולה ולחממה היטב, ולהטמין בה הקדרה. וכן להטמין בתנור. לפי שאין דפנות התנור והחפירה נוגעות בקדירה.

והריטב"א כתב עוד טעם להתיר בזה. שלא גזרו בדבר המוסיף הבל, אלא כשהוא מטלטל, דומיא דרמץ.

והמרדכי כתב עוד בטעמא דמילתא, דלא גזרו אלא בדבר המוסיף הבל מחמת עצמו, ולא בדבר שהוא חם מחמת דבר אחר. לפי שהוא

מוכיין יבשים שטמן בה קדירה — אסור להניחה על גפת של זיתים. ואף שהמוכיין מצד עצמם אינם מוסיפים הבל ואין בהם משום הטמנה, מיהו על ידי הגפת של זיתים הנמצאת תחתיה עולה החום למעלה, ומרתיח את הקדרה שבקופה.

והאיסור הוא משום "הטמנה", שאסור ליתן קדירה, הטמונה בדבר שאינו מוסיף הבל, במקום שמוסיף הבל, על אף שמקור החום אינו תולדת האש [ועליו כשלעצמו מותר ליתן קדירה שאינה טמונה!], כיון שנעשה בזאת שילוב של הטמנה בדבר שאינו מוסיף הבל עם מקור שמוסיף הבל.

שמע מינה כי גפת של זיתים תנן. שדוקא היא מוסיפה הבל, ולא גפת דשומשומין.

ודחינן: לעולם אימא לך, דלענין הטמנה בגפת עצמה, אף בגפת דשומשומין נמי אסור, משום שאף היא מוסיפה הבל.

ומהא דנקט דוקא גפת דזיתים ליכא להוכיח ממ-א מידי. שהרי רבי זירא איירי בטומן בקופה, ולא בתוך הגפת עצמה. אלא שמניח הקופה

[פסולת הענבים לאחר שנסחטו לייין], ולא במוכיין [כל דבר רך, כגון צמר גפן, ותלישי צמר רך של בהמה, ובגדים בלויים שגררו אותם], ולא בעשביין — בזמן שהן לחין, מפני שבהיותם לחים הם מוסיפים הבל.

אבל טומנין בהן בכל אלו [בתבן ובזגין ובמוכיין ובעשביין], כשהן יבשין, מפני שאז אין הם מוסיפים הבל.

גמרא:

איבעיא להו: גפת זו, ששינוי במתניתין שאין טומנין בה — האם בגפת של זיתים תנן הכי, משום שההבל שלה מרובה, אבל גפת דשומשומין אינה מוסיפה הבל, ושפיר דמי להטמין בה.

או דלמא, אף בגפת דשומשומין תנן שאסור להטמין בה, כפי שאף היא מוסיפה הבל. וכל שכן שאסור להטמין בגפת דזיתים.

ופשטינן: תא שמע, דאמר רבי זירא משום חד דבי רבי ינאי: קופה מלאה

השמשות. שסתם קדרות בין השמשות כבר רתחו ונחו מבעבוען. וכיון שנחו שוב אינן רותחין. ובהלכה ג' כתב: וכן מן הדין היה, לטמון התבשיל בדבר שאינו מוסיף הבל בשבת עצמה. אבל אסרו חכמים דבר זה. גזירה שמא יטמין ברמץ, ויהיו בו ניצוצות של אש, ונמצא חותה בגחלים.

ובראב"ד שם השיג עליו. ופירש גירסת הרי"ף בענין אחר. ועל פי דרכו, אף לגירסת הרי"ף אסור להטמין בדבר המוסיף הבל אף בין השמשות. ואין זה קל יותר מהטמנה מבעוד יום.

הרתחה, ויחזור ויכסה בשבת, ונמצא טומן בדבר המוסיף הבל בשבת שהוא אסור.

[ובפירוש המשניות הוסיף בזה, דלעולם מעיקר הדין אף בשבת גופה היה לנו להתיר הטמנה בדבר המוסיף הבל. לפי שלא נאסרה בשבת אלא תוספת חימום בתולדת האש. ואלו אינם מתולדות האש. אלא שאסרו אותם מחמת גזירה, שמא ירתיח באש. ויעויין באבן האזל, שהשוה זאת לגזירת בישול בתולדת חמה אטו תולדת האור].

לפיכך מותר להטמין בדבר המוסיף הבל בין